

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Symbolica E Fabularum Umbris In Veritatis Lucem
Varia Ervditione Noviter evoluta**

Pexenfelder, Michael

Monachii, 1675

Ethicè.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68709](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68709)

SYMBOLVM XCIII.

Iupiter, Rex Cælicolûm.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Apes symbolum regis dignitatis & beneficentis. 2. Simulacrum Jovis, fulmen, aquila, notæ boni Principis. 3. Cur etiam innocentes feriantur fulmine. 4. Aquila Symbolum regium. 5. Clementia regentium. 6. Pseudopoliticæ severitas. 7. Malum Principis exemplum.

Opis & Saturni, ut diximus, Jupiter fuit filius, eodem cum Junone partu editus, & à matre, clam marito, commissus Curetibus seu Corybantibus, è Phrygia in Cretam profectis, educatus est in montis antro, cui nomen Dictæ, quem montem postea Corybantes, ab appellatione relictæ sedis in Phrygia, etiam Idam nominarunt. Erant hi Sacerdotes Cybeles seu Rhea aut Opis, qui spiritu afflati entheo, tumultuosa armorum agitatione, cum strepitu, fragore, cymbolis, tympanis, tibiis, vociferatione in sacrificiis uti soliti sunt, ut præsentis perterrefacerent, deæque reverentiâ ac metu implerent. Dicti sunt Corybantes à Corybante, Jasonis filio, qui primus ea sacra in Phrygia instituit. Κούρητες seu Curetes vocabantur, vel ἀπὸ τῆς κορυφῆς, hoc est, à tonsura; anteriorem enim capitis partem detonsam gestabant, ne hostes, eos casarie apprehendere & violare religionem possent; vel ἀπὸ τῆς κορυφοφίας, à nutritione pueri, eò quod Jovem aluisse dicantur. Hi igitur sacrificuli pulsu ac strepitu concrepabant, ne vagitum pueri Jovis exaudiret Saturnus. Ferunt apes secutas sonitum Curetum, advolasse ad cunas, Jovemque pavisse, uti canit Virgilius 4. Georg.

Nunc age, naturas apibus quas Jupiter ipse
Addidit, expediam, pro qua mercede canoros
Curetum sonitus, crepitantiæque æra secutæ
Dictæo cæli regem pavere sub antro.

In illius præmium nutritionis, admirabilis est apibus collata indoles; extatque ejus beneficii memoria etiam in colore aureo, in quem mutavit

mutavit eas Jupiter, cum prius essent ferrugineo. Alii referunt, *Amaltheam* & *Melissam*, Melissi Cretensum regis filias, Jovem puerum lacte & melle nutritivisse: unde, cum adolevisset Jupiter, caprae pellem ad perpetuam rei memoriam scuto suo accommodavit, & ob lactis acceptum beneficium, inter astra *Capram* retulit, scutumque Jovis, & exinde etiam Palladis, *Agis* à Græcis scriptoribus vocatum est, nam *agis* capram significat. Hinc Jupiter ipse dictus est *Agiochus*, id est, habens agida, quam induit & concutit, cum cœlum tonat omne tumultu;

Et pater omnipotens densa inter nubila telum
Contorquet.

Nutricibus verò præmium officii alterum Caprae cornu donavit, cum adjecta facultate, ut quidquid is optaret, qui illud haberet, sive cibibus desideraretur, sive potus, continuo ex eo nasceretur. Caterum Jupiter ætate provectior cum cognovisset, etiam tunc patrem vitæ suæ insidiari, regno eum cœlesti pepulit, Mundique imperium cum fratribus *Neptuno* & *Plutone*, sorte divisit. Ac Jovi quidem cœli & terræ, *Neptuno* Maris, *Plutoni* inferorum regnum obtigit. Vetus ea de re distichon:

Jupiter astra, fretum Neptunus, tartara Pluto

Regna paterna tenent: tres tria; quisque suum.

Junonem deinde sororem suam Jupiter duxit uxorem, quæ ei *Vulcanum* peperit, de quo inferius. Neque verò Jupiter, regno per vim positus, insidiatoribus postea caruit: de qua re in Gigantomachia egimus. Nam regna scelere parata, sine metu non possidentur: Et ausi postea sunt facere homines, quod exemplo docuit Deus.

Ethica.

I. (a) Apes in ore Jovis infantis mellificantes, sunt Symbolum benignitatis, affabilitatis, beneficentiæ; quæ virtutes regem, qualis erat futurus Jupiter, comprimis decent. De Josia, Rege Hebræorum longè optimo memorat Ecclesiasticus c. 49. *Memoria Josie in compositionem odoris facta, opus pigmentarii: In omni ore quasi mel indulcabitur eius memoria.* Mel etiam sapientiæ Symbolum est, de quo Prov. 24. *Comede fili mi mel, quia bonum est, & favum dulcissimum gutturi tuo: sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ, quam cum inveneris, habebis in novissimis spem, & spes tua non peribit.* Id est, consequeris ea suo tempore, quorum jam prognostica

(a) Apes symbolum regis dignitatis & beneficentiæ.

prognostica in infantia præcesserunt. De Platone Val. Max. lib. 1. c. 6. Apes inquit, æternæ felicitatis indices extiterunt, dormientis in cunis parvuli ori mel inferendo. Hieroni quoque, postea Sicilia Regi, jussu patris exposito, propterea, quod ex ancilla natus esset, apes in os mella ingesserunt. Quò ostentò pater ab aruspibus admonitus, filium recepit, moribusque & disciplinis erudiendum curavit, per quas postea ad præmonstratam Regni majestatem facillè pervenit. Plin. lib. 11. cap. 5. Apis etenim regie dignitatis Symbolum est: nam apum Rex vel aculeo caret, vel eum ad offensionem minimè exerit, præcipua regis virtus clementia. Hinc emblemata: Rex apum coronatus inter apes circumvolantes, cum inscriptione: *Majestate tantum.*

II. (b) Simulacrum Jovis olim effingebatur, Rex in throno eburneo sedens, *sceptrum* sinistra, *fulmen* dextrâ tenens, *Gigantes* pedibus substernens, juxta *Aquilâ*, Ganymedem puerum alis sustinente. (c) Quò significatur, supremum cœli regem, æquissimum esse judicem, improbos sententiâ mortis fulminantem, probos ad cælum extollentem. Fulmen, perpetuum Jovis gestamen, ut Pierius loquitur, regiam potentiam & majestatis reverentiam denotat. Quid enim validius ad penetrandum, dissipandum, conterendum? Apelles Alexandrum cum fulmine pinxit, ob victorias, famamque celerrimè per ultimas terrarum oras propagatam. Et Scipiadæ dicti sunt *fulmina* belli, ob militarem fortitudinem. Fulmen per nubes prorumpens, cum lemmate: *vim viribus*, nempe perfringo & repello. *Divum pater, atque hominum Rex*, Jupiter appellatur à Poëtis, qui cuncta supercilio suo mover,

Divosque, mortalesque turbas

Imperio regit unus æquo.

De cuius majestate Maro 10. Æneid.

Tum pater omnipotens, rerum cui summa potestas,

Infit: eo dicente deum domus alta filescit,

Et tremefacta solo tellus; silet arduus æther.

Tum Zephyri posuere, premit placida æquora pontus.

Notandum est illud eiusdem Poëtæ:

----- Rex Jupiter omnibus idem.

Æquissimus scilicet, & sine partium studio: nullo pauperis & divitis, nobilis & ignobilis discrimine. Pertinet hoc ad sapientiam & justitiam Principis. Id quod Jupiter ostendit in judicio, in quo Venus hinc filia, inde soror & uxor Juno disceptarunt, Æneid. 10. ubi professus est,

Cccc

se

(b) Simulacrum Jovis. (c) Fulmen, aquila.

se Trojanis, Rutulisque (pro his enim Juno, pro illis stabat Venus) eundem futurum. In eadem controversia Dearum suos Jupiter affectus insigniter temperavit ac textit, fecitque, quod de Ænea canit idem Poëta. Spem vultu simulat.

Tiberius Cæsar, ut Xiphilinus est auctor, dictitabat, Principis animum nemini cognitum esse oportere: qui proinde sic affectus suos occultò tenebat, ut quæ cupiebat, nunquam ferè diceret, & cum oratione eius mirè pugnaret voluntas ac desiderium. Detestabatur, quod expe-tebat maximè; & quod oderat, dissimulabat. Irascebatur nulla re conturbatus: iratus tranquillissimo, æquissimòque animo esse putabatur: Hæc ille. Jupiter certè etsi non ignorabat, quæ fata Latinos essent prefura; ita tamen animi sui sensa dissimulavit, ut nasutissimæ deæ eius consilia odorari non possent. Noverunt hanc artem, quicumque Politicen noverunt.

III. (d) Sed ad fulmina tonantis redeamus, & Senecam audiamus, Natural. quæst. lib. 2. c. 42. ac seq. Quid tam imperitum est, inquit, quàm credere fulmina Jovem è nubibus mittere, columnas, arbores, statuas suas nonnunquam petere, ut impunitis sacrilegis, percussis ovibus, incensis aris, pecudes innoxias feriat; & ad suum concilium à Jove deos, quasi parùm in ipso consilii sit, advocari? illa læta & pacata esse fulmina, quæ solus excutiat: perniciofa, quibus mittendis major Numinum turba interfuerit? Si quæris à me, quid sentiam, non existimo tam hebetes fuisse, ut crederent Jovem, aut non æquæ voluntatis, aut certè minus paratum esse. Nam cum emisit ignes, quibus innoxia capita percuteret, scelerata transiret, utrum putas? an noluit justius mittere, an non successit? Quid ergo secuti sunt, qui hoc dicebant? Ad coercendos imperitorum animos, sapientissimi viri judicarunt, utile esse, in tanta scelerum audacia, etiam innocentiam metu percelli.

IV. (e) Nunc quid *Aquila*, quæ Jovi arma in gigantes pugnanti subministravit, unde & *armiger* ales dicta est, symbolicè doceat, exponamus. Oculis aquilinis, longissimè aciem porrigentibus, quis nescit maximam inesse perspicacitatem? Pertinet hoc ad reges, Principes, magistratus, oculos ut mentis acriter intendant, & quæ prodesse ac obesse possint, præcul prospiciant. Aquilæ pullos ad solem explorare feruntur, & nido deturbare, tanquam degeneres, qui nictantibus eum oculis intuentur. Est hic genius altorum mentium: fortes creantur fortibus, nec progignunt generosæ aquilæ imbelles columbas, nascuntur quidam ad sceptrum;

alii

(d) Cur innocentes quoque feriuntur fulmine? (e) Aquila Symbolum regum.

alii ad Aivam. Aquilæ, teste Pierio lib. 19. alites sunt, unde regnorum auguria ducuntur. Aquila C. Mario consulatum præsignificavit: Octaviano Cæsari panem de manu abstulit, Romanum imperium dedit. Supra Alexandri M. caput placidè volitare visa, victoriarum præsagium fuit. Mentionem aquilæ facit Ezechiel c. 17. *Quæ magnarum alarum & longo membrorum ductu venit ad Libanum, & tulit medullam cedri &c.* scilicet Nabuchodonosor Rex Chaldaeorum Proceres & nobilitatem Judæicam in captivitatem abduxit Babylonem: Ungues aquilæ rapinam, alæ celeritatem, varietas & copia plumarum numerum & varietatem nationum in exercitu Chaldaico, corporis moles, robur & potentiam significant. Eiusmodi Aquilæ omnibus sæculis quatuor mundi plagas circumvolant, & rapinas egerunt. Quales olim Romani fuere, qui pro Symbolo pinxerunt *Aquilam fulmini insistentem*, ostendentes, Romanum imperium armis partum, armis conservari. Idem ipsorum signa ac vexilla militaria, aquilam præferentia, loquebantur.

V. (f) Sed mitior cæteris Augustus Cæsar, in insignibus Aquilam habuit super quernam coronam inter duas lauros stantem: quod erat proferri, se imperio, victoriisque ad civium defensionem usurum. Carolus V. & Maximilianus II. Austriacus in Symbolis expresserunt Aquilam fulmini insidentem, cui ramus olivæ additur, cum lemmate: *Temperata durans*. Antoninus Pius, Imperator optimus fulmen in toro seu pulvinari collocavit, in signum clementiæ, cuius fama ante omnia Principi colligenda. Supplicium & acerbitas vel mitissimos animos exasperat; animalium ferocissima blandiendo cicurantur. Philippus Rex Macedonum, cum subactis Græcis quidam autores essent ei, ut civitates præfidiis contineret, ne deficerent: Malo, inquit, diu bonus & commodus, quam brevi tempore severus dominus appellari. Nihil enim violentum est diuturnum. Nihil pulchrius, ait Seneca lib. 2. de clem. c. 3. in fastigio collocatis, quam multarum rerum veniam dare, nullius petere. Consonat Ovidius:

Sit piger ad pœnam Princeps, ad præmia velox,
Et doleat, quoties cogitur esse ferox.

Idem alibi:

Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat
Jupiter, exiguo tempore inermis erit.

Sapientissimè Hebraeus Rex: *Miseriordia & veritas custodiunt regem,*
& roboratur clementiâ thronus eius. Prov. 20. Alexander verè Magnus

Cccc 2

impe-

(f) Clementia regentium.

imperium suum hac virtute stabilivit; quæ tanta in eo fuit, ut Darius Persarum Rex manus ad cælum tendens precaretur: *Dii patrii primum mihi stabilite regnum; deinde, si de me jam transactum est, precor, nequis potius Asia Rex sit, quam iste tam justus hostis, tam misericors victor.* Curt. lib. 4. c. 26. Alexandro par Julius Cæsar, rerum potitus, statuas Pompeij dejectas, honorificè reposuit. Tum Cicero, Cæsar, inquit, dum Pompeii statuas reponit, suas stabilivit. Plut. in Apophth. Sapienter Salustius in bello Jugurthino: Non exercitus, neque thesauri præsidia regni sunt, verùm amici, quos neque armis cogere, neque auro parare queas; officio ac fide parantur.

VI. (g) Errant ergo Pseudopolitici & Machiavellistæ, quorum hæc sunt principia & axiomata, quæ Principibus instillant: *Subditos preme, ne rebelent: eos tributis aggrava, ut eorum paupertate te dices & robres: metu eos opprime: oderint, dum metuant. Eis vires, opes, & animos adime, ut servos tibi facias & mancipēs: arcibus urbes doma, ut semper sint sub fulmine.* Vidit meliora, docuitque Seneca, Neronis præceptor, qui ad eundem scribens lib. de Clement. Non est opus, inquit, latera montium abscondere multiplicibus muris, ac turribus sepire: saluum regem clementia in aperto præstabit; crudelitas hostes multiplicat. Obsecutus huic monito Nero, initio imperii, cum rei cuiusdam capitis damnati sententiæ subscribendum esset, exclamavit: *Vtinam nescirem litteras!* Felix, si media & ultima primis respondissent. Theodosius Junior rogatus, cur neminem eorum, à quibus lædebat, multaret, respondit: *Vtinam liceret mihi & mortuos ad vitam revocare!* Alphonsus Aragonum Rex nimis lenitatis insimulatus, dixit: *Malo multos meâ clementiâ & mansuetudine servare, quam paucos meâ severitate perdere.* Egrege hoc, & ad genium Austriacæ gentis, quam in suam potentiam & tot regna laus clementiæ provexit. Malus custos diuturnitatis est metus; benevolentia valet ad perpetuitatem. Qui se volunt metui, necesse est, ut ipsi metuant quàm plurimos. Metuatur ergo Jupiter *Tonans, Fulminans, Vltor*; sed magis colatur & ametur Jupiter *Custos, Conservator, Opitulatur*, unde nomen habet, scilicet à *juvando*.

VII. (h) Sed quid? Jupiter Rex Divûm, hominûmque, ut libidini serviret, in varias animalium formas abiit. Quis hoc de summo deo vel ausus est credere, vel fingere? Poëtæ. Senecam audiamus c. 26. de vita beata. Sic vestras hallucinationes (imperitos philosophiæ Stoicæ alloquitur) fero, quemadmodum Jupiter Optimus, Maximus in-

eprias

(g) Pseudopoliticus error, nimia severitas. (h) Exemplum malum Principis.

ineptias poetarum; quorum alius illi alas imposuit, alius cornua: alius, adulterum illum induxit & abnoctantem: alius sævum in deos, alius iniquum in homines: alius raptorem ingenuorum, corruptoremque, & cognatorum quidem: alius parricidam, & regni alieni, paternique expugnatorem. Quibus nihil aliud actum est, quam ut pudor hominibus peccandi demeretur, si tales deos credidissent. Sapienter hæc & verè. Eiusmodi nequam fuit, de quo S. Augustinus lib. 2. de civit. c. 7. Flagitiosus adolescens spectabat fabulam pictam in pariete, ubi inerat pictura hæc: Jovem quo pacto Danaës misisse ajunt in gremium, aureum imbrem. Atque ab hac tanta autoritate adhibet patrociniū turpitudini suæ, cum in ea se jactet imitari deum. Describit Nebulonius illius verba fortius, in Eunuchio ita loquentis:

Suspectans tabulam quandam pictam, ubi inerat pictura hæc, Jovem Quo pacto Danaës misisse ajunt quondam in gremium, imbrē aureū. Egomet quoque id spectare cœpi. Et quia consimilem luserat Jam olim ille ludum, impendiō magis animus gaudebat mihi, Deum sese in imbrem convertisse, atque per alienas regulas Venisse, clām per impluvium, fucum factum mulieri.

At quem deum? qui templa cæli summa sonitu concutit:

Ego homuncio hoc non facerem? ego illud verò feci, ac lubens.

En quid exempla possint, etiam afficta magnis auctoribus: habet enim hoc primum magna fortuna, ait in Panegyrico Plinius, quod nihil tectum, nihil occultum esse patitur: Principum verò non modò domos, sed cubicula ipsa, intimosque secessus recludit, omniāque arcana noscenda famæ proponit atque explicat. Quò spectat Juvenalis illud:

Omne animi vitium tantò conspectius in se

Esse solet, quantò major, qui peccat, habetur.

Et alius: Principes nunquam Soli peccant; plurimos trahit exemplum. *Neronis* profectò temulentia tantum ad imitationem valuit, ut Roma ex urbe in popinam abiisse videretur. Libido, *Helio Gabalo* autore, sic crevit, ut ne Philosophi quidem turpissimis voluptatibus intacti essent. Sævitia, *Commodo* gladiatorio cultu, ita in mores hominum manavit, ut ipsæ feminae gladiatorio cultu, & verò etiam audaciā, in arenam procederent. Claudianum audi:

Scilicet in vulgus manant exempla Regentum:

Utque Ducum lituos, sic mores Castra sequuntur.

Cccc 3

Cx-

Cæterum meritò rident Arnobius & Lactantius supersticiosos gentium deos, quorum turpissima flagitia ipsorummet cultores promulgant & decantant. Re ipsa discimus ex Jove, in varias sese formas, fœdæ libidini explendæ vertentem, hominem huic vitio deditum, bestiarum affectus & figuras animo induere. Psalter regius pronuntiat: *Homine cum in honore esset* (hoc est, dignitate proximè ad Deum accederet) *non intellexit* (nobilitatem suam) *comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* (obbruit concupiscentiis obsequendo, & mores belluinos sequendo.) Diceres Iovinem rectæ rationi obtemperando, & suas cupiditates in officio continendo, quasi quendam in cœlo Jovem esse: quam dignitatem quia brutis libidinibus subjecit, cum Jove in varias turpitudines, hoc est, bestias, & pudenda dedecora abiisse. Sed de hac transformatione alibi. Satis de Jove; ad Neptunum convertamur.

SYMBOLUM XCIV.

Neptunus, maris Deus.

Ex Variis.

Ethicæ.

1. Vigilantia Principis. 2. Fortitudo Principis. 3. Prudentia. 4. Justitia. 5. Severitas cum clementia. 6. Auctoritas. 7. Indulgentia nimia. 8. Prudentia militaris. 9. Sapiens magistratus. 10. Triplex mare, in quo jactamur.

Filius, quod diximus, Saturni & Opis, Jovis frater erat Neptunus, quem cum parvulum genitor devorare vellet, mater puerum in ovili absconditum, opilionibus inter agnos educandum tradidit: ejusque loco pullum equinum fasciis involutum, quem se peperisse simulabat, Saturno deglutiendum obtulit. Hic in orbis totius divisione, maris regnum obtinuit; unde Deus est aquarum; & dicitur quasi *Nantunus*, à nando, ut vult Cicero lib. de nat. deor. Tribuitur ipsi sceptri vice *Tridens*, ferramentum tricuspidatum, idque ob tres orbis Terrarum (nam quarta posterius est inventa) partes, quas oceanus ambit.

Vel